

захисту, координації між органами та активної участі громадян. Саме синергія цих чинників забезпечує стійкі результати в боротьбі з тіньовою економікою.

Література:

1. Тютюник І. В. Детінізація національної економіки на основі управління податковими розривами URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324255471.pdf>
2. Mees H., Crabbé A., Driessen P. P. J. Conditions for citizen co-production in a resilient, efficient and legitimate flood risk governance arrangement. A tentative framework. *Journal of Environmental Policy & Planning*. 2017. № 19 (6). P. 827–842.
3. Тацій В. Правові засоби детінізації економіки. *Вісник НАН України*. 2001. № 4. С. 34.
4. McManus J., Warren N. The Case for Measuring Tax Gap. *Journal of Tax Research*. 2006. URL: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/eJTR/2006/3.html>.
5. Medina L., Schneider F. Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? *IMF Working Paper*. International Monetary Fund. 2018. 76 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-123>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Смірнов Антон Сергійович,
*кандидат медичних наук, доцент,
докторант,
Дніпровський державний
університет внутрішніх справ
ORCID ID: 0009-0006-5599-0939
м. Дніпро, Україна*

На сьогоднішнє вагомим місцем в наукових дискусіях займає питання відмінності та співвідношення кримінологічної характеристики та інших характеристик. Зокрема, кримінально-правовою, криміналістичною, кримінально процесуальною, оперативно-розшуковою

характеристиками тощо. У цьому контексті особливої уваги заслуговує наукова позиція О.М. Литвинова.

Зокрема, автор зазначає, що тільки кримінологічна характеристика, на відміну від кримінально-правової або криміналістичної характеристик, найбільш повно враховує типові відомості про особу злочинця та жертву злочинного посягання, використовувані злочинні механізми тощо, які мають принципове значення з точки зору організації попередження кримінальних правопорушень даного виду, встановлення та викриття винних осіб. На відміну від кримінально-правової характеристики, в основу якої покладено предмет доказування, зміст якого наповнюють обставини, перелічені у ст. 91 КПК України та узагальнені до такої міри, що поширюються на будь-яке кримінальне правопорушення, кримінологічна характеристика окремих видів кримінальних правопорушень насичена конкретним якісним знанням у формі інформаційно-статистичних зведень [1, с. 582].

В підтвердження вищезазначеного, М.І. Фіалка зазначає, що кримінально-правова наука насамперед визначає, які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями. Внаслідок цього, кримінально-правова характеристика надається не злочинності як явищу, а окремому кримінальному правопорушенню і містить в собі аналіз окремих елементів, що утворюють склад кримінального правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона кримінального правопорушення. Тобто наголошує автор, на відміну від кримінології, де об'єктом дослідження є злочинність як явище, кримінальне право дає характеристику складу кримінального правопорушення, наявність якого в суспільно небезпечному діянні вчиненому особою є підставою притягнення до кримінальної відповідальності цієї особи. А криміналістична наука в свою чергу, здійснюючи характеристику кримінальних правопорушень, підкреслює той факт, що ця характеристика являє собою систему даних про певну категорію кримінальних правопорушень, знання яких дає можливість розкрити та розслідувати ці кримінальні правопорушення [2, с. 238–239].

В свою чергу, аргументовано зазначає А.П. Закалюк, що по-перше, частина ознак та особливостей кримінального правопорушення є одночасно елементами систем різної галузевої юридичної характеристик виду кримінальних правопорушень. По-друге, віднесення до системи елементів кримінально-правової характеристики тих чи інших ознак (особливостей) кримінальних правопорушень, на його думку, зовсім не означає, що вони з іншого боку (в іншому аспекті) не можуть бути елементами іншої видової характеристики

кримінальних правопорушень, як кримінології або криміналістичної. І третє – є низка ознак особливостей кримінальних правопорушень, які охоплюються предметом лише однієї науки, кримінології, і належать до елементів системи лише однієї видової характеристики, наразі кримінологічної, та не охоплюються іншою видовою характеристикою, кримінально-правовою, оскільки не є предметом науки кримінального права. Принциповим критерієм належності тих чи інших ознак (особливостей) виду кримінальних правопорушень до тієї чи іншої видової їх характеристики або одночасно до двох видів останньої, є належність цих ознак (особливостей) до предмета відповідної науки кримінально-правового циклу або одночасно з різних їх аспектів – до предметів декількох таких наук [3, с. 16].

Окрім цього, варто зосередити увагу, що кримінологічна характеристика корупційної злочинності знаходиться в прямій залежності від причин та умов виникнення корупції. Зокрема, з цього приводу наголошує І.В. Маслій, що врахування наукової думки вчених щодо виділення причин та умов виникнення корупції, а також наукового підходу щодо визначення корупційної злочинності як злочинного прояву корупції, дозволяє вказати на визначення трьох груп причин та умов корупційної злочинності. Першу групу складають причини та умови виникнення й функціонування тіньової економіки. Ця група причин та умов є спільною для всіх видів злочинних проявів тіньової економіки. Другу групу складають причини та умови корупційної злочинності на загальносоціальному рівні. До третьої групи належать причини та умови корупційної злочинності на індивідуальному рівні – рівні конкретної посадової особи, враховуючи її морально-етичні, культурні якості [4, с. 361].

Так, на думку автора зміст корупції визначає її кризовий характер, що означає наявність кризових умов її виникнення: криза соціально-економічного розвитку держави (недостатній для економічного розвитку рівень ВВП, а отже резюмує автор, порівняно низький рівень заробітних плат та соціальних гарантій у системі публічної служби) та кризові прояви в системі управління державними справами (ситуативність організаційних перетворень, відсутність врахування професійних та особистих здібностей службовця, недоліки кадрової роботи тощо). Серед причин та умов вчинення корупційних кримінальних правопорушень на загальносоціальному рівні, на думку науковця, можна назвати такі: 1) конфліктність інтересів у сфері діяльності органів державної влади; 2) низька розвиненість інституту публічної служби, що проявляється в недостатньому нормативному врегулюванні її інститутів та публічної служби в цілому; 3) відсутність належних засобів правового захисту, з позицій дотримання прав,

свобод, законних інтересів; 4) недосконалість внутрішнього й зовнішнього контролю виконання обов'язків за посадою. До індивідуальних причин та умов вчинення корупційних кримінальних правопорушень автор відносить такі: 1) морально-психологічний стан особистості суб'єкта (спотворена ієрархія цінностей, жадібність, заздрість, моральна нестійкість); 2) наявність обставин, які спонукають особу до вчинення протиправної дії (ініціативних підкуп з одночасним шантажем особи, яку провокують; залежність від особи, яка дає хабар чи спонукає до вчинення протиправних дій; шантаж; загальна обстановка в організації де працює особа; провокування вчинення протиправних дій) [4, с. 362].

Як можемо побачити із зазначеного вище, корупційна злочинність проявляється в цілому спектрі явищ, які можуть бути обумовлені системою причин та умов декількох рівнів. Зокрема, якщо брати за основу класифікацію за рівнем, то можна виділити: економічний рівень, соціальний рівень та індивідуальний рівень. В свою чергу кожний рівень характеризується наявністю окремого переліку причин та умов виникнення корупції.

Література:

1. Литвинов О.М. Про галузеві характеристики злочинів взагалі та кримінологічну характеристику зокрема. *Форум права*. 2010. № 4. С. 581–586.
2. Фіалка М.І. До проблеми визначення змісту терміна «Кримінологічна характеристика злочинності». *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2015. № 1. С. 237–246.
3. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 712 с.
4. Маслій І.В. Корупційна злочинність та її кримінологічна характеристика. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. Одеса : Юрид. л-ра, 2013. С. 356–364.